

Maskulint blik i kvindelige øjne

En analyse af repræsentationen af kvindelig seksualitet i det erotiske magasin for kvinder, "Tidens Kvinder"

BOLETTE BENEDICTSEN BLAAGAARD

Pornografi er for mænd, og erotik er for kvinder. Sådan synes parolen at gå i debatten om pornificeringen af det offentlige rum i Danmark. Pornografi er lavet til mænd, og kvinder er ufrivillige tilskuere, da pornografien er i færd med at blive gjort stueren. Her kommer pornoen ligesom udefra og sniger sig ind i vores kultur gennem reklamer og deslige og definerer kønsrollerne (Sørensen, 2003). Pornografien ses også som en del af diskussionen om det postmoderne samfund, hvor den er en del af og en konsekvens af vores kultur – eller ligefremt et "tegn på kultur" (Tielst, 2002, Graugaard, 2002). Men pornografi er (stadig) for mænd, og erotik er for kvinder. Eller som Audre Lorde beskriver det (2000):

The erotic has often been misnamed by men and used against women. It has been made into the confused, the trivial, the psychotic, the plasticized sensation. For this reason, we have often turned away from the exploration and consideration of the erotic as a source of power and information, confusing it with its opposite, the pornographic. But pornography is a direct denial of the power of the erotic, for it represents the suppression of true feeling. Pornography emphasizes sensation without feeling. (p. 579)

Pornografi er mænd – patriarkatet, undertrykkelsen og underkendelsen af kvindelige styrker. Og erotik er kvindelige styrke, ifølge Lorde, og med denne opdeling følger et modsætningsforhold mellem kvinder og mænd. Eileen O'Neill (1989) udtrykker det lidt mere diplomatisk. Hun siger: Pornografi er eksplicitte seksuelle repræsentationer, som *har sek-*

suel ophidselse som mål, og erotik er noget, der *udtrykker seksuel ophidselse* mere end, det er grund til det (O'Neill, 1989: p. 69). Men ikke desto mindre er erotik stadig et fænomen, som trækker på mere end blot opnåelsen af orgasme. Erotik er et (feminint?) *udtryk*.

Ingen af de refererede teoretikere og meningsdannere overvejer en kvindelig pornografi. Og det er måske derfor, at det eneste blad for kvinder i Danmark, som omhandler kvindelig ophidselse og seksualitet, kalder sig selv for "et *erotisk* magasin for kvinder" (Skram de Fries, 2005). Pornografi synes at efterlade en grim smag i munden, hvorimod erotik er lig med dansende kvinder i pagt med sig selv og hinanden. *Tidens Kvinder* kom første gang på gaden i 1994, som et nyt koncept fra Aller Press International. Det er i dag, som for ti år siden, det eneste erotiske magasin for kvinder på det danske bladmarked. Derfor er bladet interessant som et studie i den kvindelige repræsentation af kvindelig seksualitet. Jeg vil i denne analyse ikke forsøge at konkludere, hvorvidt *Tidens Kvinder* er pornografisk eller erotisk. Som præsentationen ovenfor er et eksempel på, så er definitionerne alt for subjektive og flydende til en sådan analyse. Desuden opretter definitionerne *pornografi* versus *erotik* en, for mig at se, kunstig dikotomi, som undertrykker de forskelligheder, skævheder og overgange kategorierne indeholder.

I stedet vil jeg læse *Tidens Kvinder* gennem fire kategorier med flydende overgange, som hver især i større eller mindre grad indeholder en maskulin og/eller feminin tyngde. Det er her vigtigt at skelne mellem det maskuline og det feminine værdisæt og fysiske mænd og kvinder eller mandighed og kvindelighed. Det første er en række konstruerede kvaliteter, det andet er virkelige mennesker og kroppe,

---

Utrecht Universitet, Muntstraat 2A, NL 3512 Utrecht,
bolette.blaagaard@let.uu.nl

som oftest er mere komplicerede end som så¹. Denne tyngde er modsvaret og intersektioneret med franske og amerikanske feministiske traditioner, som jeg vil drage ind i analysen af bladets repræsentationer. Sidst men ikke mindst vil jeg i konklusionen og med afsæt i analysen vende tilbage til diskussionen om, hvorvidt kvindelig seksualitet kan repræsenteres anderledes end det gøres i eksempelvis reklamer, pornoblade og film i dag – en repræsentation, som ligger til grund for diskussionerne om pornificering af det offentlige rum.

Kategorierne

Læsningen af *Tidens Kvinder* afslører fire kategorier af repræsentationer af kvindelig seksualitet. Kategorierne kunne have været anskueliggjort ved hjælp af en linie, hvor kategorierne – som i en farveskala – glider fra den ene til den anden kulør. Men for overskuelighedens skyld, har jeg opdelt kategorierne i ruder, som vist i Tabel 1.

Tabel 1. viser et skematisk overblik over nøgleordene, som er forbundet med de enkelte kategorier. Ved nærmere eftersyn står det klart, at kategori 1 er en rendyrket form for, hvad der indledningsvist blev kaldt, pornografi. Der er altså tale om en overvægt af de maskuline værdinormer, såsom rationalitet, effektivitet og fornuft. Samtidig er der en klar magtfordeling mellem subjekt og objekt, som placerer manden øverst i det heteroseksuelle hierarki. Kategorierne ændrer sig gradvist gennem kategori 2, hvor de maskuline værdier fastholdes, men de fysiske kroppe ændrer køn, således at det nu er kvinden, som står øverst i det maskuline hierarki. Manden indtager den feminine objektrolle. I kategori 3 tager det feminine værdisæt langsomt over. Hierarki afløses af fantasi, og følelse afløser målrettedhed. Til sidst ender repræsentationerne i den rendyrkede ero-

tik, sådan som Lorde ser den, med kategori 4. Her kommer det feminine i fuldt flor med kreativitet, mystik og multiseksualitet. Som vi skal se, er det en ændring i subjekt/objekt positionerne, magtforholdet, kønsrollerne og udtrykket.

Jeg vil i det følgende operationalisere kategorierne og deres repræsentationer i *Tidens Kvinder*².

What Men Want

Kategori 1 indeholder artikler, som fremstiller kvinder i rollen som objekter gennem billeder og tekst ved for eksempel at skrive *hun* om de kvindelige modeller, som poserer på modesiderne og fremviser tøj, som har karakter af pornificering (Fig. 1). Perlekæden er eksempelvis et klassisk pornografisk antræk, som blandt andet er taget til at repræsentere de mandlige testikler på en snor, som hænger om kvindens hals, eller som en ekstra smilende tandrække (Gade, 1997). Samtidig forventes den kvindelige læser at identificere sig med objektrollen (Sørensen, 2003). Identifikationen understreges af brugen af *du* om modellen i situationer, hvor der figurerer både en mand og en kvinde på billederne. Dette understreger endvidere en heteroseksuel norm. To amerikanske teoretikere, Andrea Dworkin (2000) og Jessica Benjamin (1985), antager, at kvinden altid indtager objektrollen i seksuelle/pornografiske forhold, og denne antagelse er her genskabt. Dworkin ser pornografi som et udtryk for patriarkatets fastholdelse af kvinden i en undertrykkende rolle. Ved at seksualisere dualismens hierarkiske opbygning normaliseres kvindelig underkastelse og tavshed (Dworkin, 2000). Det bliver umuligt for kvinder at vride sig ud af dette jerngreb, da underkastelsen endvidere understøttes af den vestlige verdens børneopdragelse (Benjamin, 1985). Her opdrages børn til at separere sig fra deres mødre, men mødre bli-

Tabel 1.

Kategori 1

- Kvinden som objekt
- Hierarkisk magtstruktur
- Fokus på orgasme
- Rationalitet
- Heteroseksualitet

Kategori 2

- Kvindeligt subjekt
- Mange objekter – eller simpelthen Subjekt
- Kvindelig diversitet, pluralitet
- Fastholdelse af dualisme og hierarki

Kategori 3

- Kropslighed
- Leg med hierarkisk struktur
- Sex som en proces uden mål (orgasme)
- Intet subjekt eller objekt

Kategori 4

- Kreativitet
- Kvindeligt subjekt
- Ikke-én
- Sex som tilstand & helhed
- Multiseksualitet

ver aldrig anerkendt som individer. På den måde bliver kvinder og piger opdraget til at være objekter frem for subjekter – også når det gælder seksuelle relationer. I pornografiske repræsentationer, som for eksempel pornofilm, handler det derfor om, hvad den mandlige part har lyst til. Dette kalder Robert Jensen og Gail Dines for "the rise and fall of the penis" (Jensen & Dines 1998, 73): Pornografiske repræsentationer tager udgangspunkt i mandens lyst til sex og slutter med mandens udløsning – kvinden forbliver en rekvisit.

I *Tidens Kvinders* artikler ses dette i form af en stærk hierarkisk opdeling mellem mand og kvinde; som subjekter fortæller artiklernes hovedpersoner, mændene, deres version af attraktion, sex, udseende etc. som en sandhed. Som for eksempel når "Ole" siger om sin drømmekvinde:

Det er en kombination af det indre og det ydre. Hun skal turde vise sin femininitet. Ikke nødvendigvis i form af dyr makeup og smart tøj, et naturligt udseende med en velplejet krop er tiltrækkende og samtidig et tegn på selvstændighed. Et pænt sprog og en behagelig stemme tænder mig. Hjertet skal være smukt med sunde værdier, visioner og ambitioner. Er hun kreativ og kan udtrykke sig gennem kunst, er jeg helt solgt (TK³ nr. 2)

Ole giver udtryk for, at han finder de klassiske feminine dyder sexede og tiltrækkende hos en kvinde. Femininiteten er en naturlighed, som kan understreges ved et velplejet ydre. Pæne piger bander ikke – heller ikke hvis det står til Ole – og en "behagelig stemme" udelukker skingre, hysteriske kvinder. Kreativiteten understreges også. Drømmekvinden bliver lig med den feminine side af dualismen – det vil blandt andet sige i pagt med naturen, kreativ og følsom. Derudover kommer Ole med nogle mindre konkrete bud på, hvad der gør en kvinde sexet. Det kan være svært at afgøre, hvad han mener med "Hjertet skal være smukt med sunde værdier, visioner og ambitioner", men i lyset af de øvrige tillægsord i udsagnet, antager jeg, at det har at gøre med naturlighed, godhed og sundhed. Det der med et engelsk ord beskrives som: *wholesome*. Benjamins (1985) hierarkiske opdeling mellem mænd og kvinder – og den opdragende effekt hun argumenterer for – uddybes gennem lærer/elev forholdet i en del af artiklerne. Kvinderne, objekterne, bliver belært om, hvordan de opnår at indfange en mand eller blive beundret af en mand. Selv er de tavse med mindre mændenes forventninger taler igennem dem. Således poserer en model på alle fire i en kort kjole i en modereportage med overskriften: "Så kom og tag mig ..." (TK nr. 2:22) (Fig. 1).

Figur 1. Udsnit af mode- og tøjserie og eksempel på kategori 1.

Kilde: TK nr. 2/2004.

Mændenes gunst er målet, og deres behov er det primære. Emner som kunst, historie og alternativ livsstil bliver gennemgået med den samme opdeling mellem mænd med maskuline karakteristika og kvinder med feminine karakteristika. Således er "Ole"s udsagn om, at drømmekvinden er "naturlig", "velplejet" og "kreativ", et eksempel på den klassiske dualismes feminine kvaliteter reproduceret i den danske mands ønsker. Og flere gange understreges vigtigheden af mandens maskulinitet og kvindens femininitet som midlet – det komplementære – til, at manden kan træde i maskulin karakter. Denne dualistiske, hierarkiske fremstilling af forholdet mellem mand og kvinde gør disse artikler til eksempler på en maskulin, pornografisk repræsentation.

Gimme, Gimme, Gimme a Man after Midnight

Men pornografi kan også have et modsat fortegn. Kategori 2 præsenterer artikler, som sætter den maskuline kikkert for det kvindelige øje. Det blik, som traditionelt har været på kvinder, kastes nu på mænd, og kvinders lyst sættes i centrum. Eksempelvis bliver sexlegetøj beskrevet rationelt og næsten snusfornuftigt, mens metaforerne for seksuel lyst er maskuline målelige enheder, såsom hastighed og højde. Artiklerne stiller også den kvindelige læser i en aktiv position – enten som beskuer eller dommer over mandens kvaliteter. Mændene placeres i objektrollen på fire forskellige måder: 1. ved at de udfører traditionelle kvindelige hverv, 2. ved at de bedømmes på udseende og seksuel kunnen frem for intelligens og rationel tænkning, 3. ved at de bliver set på, og 4. ved at de beskrives i feminiserende vendinger. Dog er blikket stadig maskulint, selvom øjnene sidder i et kvindeligt ansigt. Det drejer sig om artikler, som underviser mænd i at strippe (TK nr. 3), præsenterer "den nye mand" (TK nr. 1) eller interviewer og tester en mandlig eskort (TK nr. 3).

Men mændene sættes også i objektpositionen uden at indtage en feminiseret rolle. Gennem kommentarer om deres maskuline udseende eller formåen bliver det maskuline objektificeret. Eksempelvis:

Model Klaus Svendsen indrømmer, han ikke er en ørn i et køkken. Men hvad gør det, når man selv er en lækker steg? (TK nr. 3)

Endvidere kan mænd – ofte mænd med en anden etnisk baggrund end dansk – fremstilles som børn eller mindreværdige væsener, og derigennem indtage den omvendte dualismes rollefordeling (TK nr. 3 & 4). Eksempelvis beskrives en prostitueret fyr på en feriestrand i denne vending: "rar og ufarlig, tænker

jeg og leger videre" (TK nr. 4). Mandens fattigdom og tvang udi prostitution nævnes kun henkastet, men problematiseres ikke.

De mange rolleskift og kønsrepræsentationer understøttes i teorien af Judith Butlers (1997) insisteren på de seksuelle og kønsmæssige rollers fleksibilitet. Det giver for Butler (1997) ingen mening, at kvinder nødvendigvis skulle identificere sig med en undertrykt (kvindelig) part i en film eller anden repræsentation, blot fordi de har det fysiske køn tilfælles. Butler ser gerne, at feministiske debatter om pornografi baseres på en forståelse af, at repræsentationer ikke er faste, men netop produceres og opretholdes igennem kategoriseringer. Butler argumenterer blandt andet for, at repræsentation og handling altid allerede afhænger af fantasi. Dworkin og co. mener, at pornografi giver sig udslag i, at (undertrykkende seksuel) fantasi bliver til (og i pornografiske film allerede er) virkelighed, men Butler tilbageviser dette ved at argumentere for, at fantasi og virkelighed indgår i et spændingsforhold (Butler, 1997: 495). Der kan altså ikke være et kausalt forhold mellem repræsentation, fantasi og virkelig handling, da fantasi og virkelighed ikke kan skilles ad og være hinandens virkning eller årsag. Fantasien kan blandt andet aktiveres i forbindelse med identifikation mellem den kvindelige beskuer og den beskuede kvindelige repræsentation. Denne diskussion har mest intenst foregået i filmteorien. Laura Mulvey (1989) argumenterer med baggrund i Freud, at "as desire is given cultural materiality in a text, for women (from childhood onwards) trans-sex identification is a *habit* that very easily becomes *second nature*." (Mulvey, 1989: 33). Hvorimod Mary Ann Doane (1992) mener, at det er den kvindelige beskuers præ-ødipale forhold til sin mors krop, samt dét, at hun aldrig har skulle se sin krop som forskellig fra sin mors, der får hende til at over-identificere sig med det feticherede billede af kvindekroppen i filmiske repræsentationer. Susan Bordo (2000 [1999]) argumenterer derimod for en dementering af naturteorien, både den *første* og den *anden*, i sin bog *Mandekroppen*. Bordo mener ikke, at der ligger noget biologisk maskulint i at se – sådan som det ellers ofte påstås, og sådan som Mulvey og Doane antager. Derimod mener hun, at øvelse gør mester, og hvis kvinder i lige så høj grad som mænd blev eksponeret for visuel seksuel repræsentation, så ville også de ophidses af pornografiske repræsentationer. Visuel seksuel stimulation er altså kulturelt til lært, mener hun (Bordo, 2000: 98). Også Richard Dyer (1992) mener, at den maskuline/feminine opdeling af henholdsvis at se/blive set⁴ er en konstruktion, som lægger sig til værdierne aktivitet/passivitet, hvor aktivitet er "naturligt" maskulint og passivitet er "na-

turligt” feminint. Forberedelserne til at blive set på er desuden ikke mindre aktive end arbejdet med at se, argumenterer han. Alligevel kæmper mandlige pin-up’er imod det passive element i at posere ved at stirre igen eller ved hjælp af det himmelvendte, ”noki-sig-selv”-blik (Fig. 2) – altså ved at forblive den, der ser –, og ved at posere på en måde, som antyder en potentiel aktivitet eksempelvis med spændte muskler. Denne tendens, argumenterer Dyer, på linie med Bordo, er måske nok mere en mandlig opfindelse af kvindelig seksuel præference, end det er kvinder, som har foretrukket oppumpede muskler.

I *Tidens Kvinder* forstås sex og kvinders lyst endvidere som noget, der kan udvikles ved simpel pædagogik. Derfor indebærer en del af disse artikler også undervisning i og råd til, hvordan sexlivet i parforholdet kan gøres mere spændende. Singlelivet beskrives ikke uden en form for ironi og latterliggørelse, og parforholdets dominerende position understreges i artiklerne om, hvor og hvordan en mand kan fanges. Selvom en del af artiklerne stiller skarpt på kvinders opnåelse af nydelse på rationel vis med

den diversitet, som hører til, synes de fleste at ende i en forventning om, at læseren ønsker sig eller allerede befinder sig i et heteroseksuelt parforhold.

Han, hun og parforholdet

Der er yderligere et antal artikler, som arbejder med emnet ”parforhold”, og jeg vil argumentere for, at disse artikler tilhører både kategori 1 og 2. Artiklerne handler eksempelvis om, hvordan man undgår at blive jaloux (*TK* nr. 6), om at kommunikere med hinanden i et forhold (*TK* nr. 2), og hvordan sexlivet overlever på de gule murstens villavej (*TK* nr. 5). Vinklerne er vigtigheden af den seksuelle akt, det negative i at ville kontrollere og lade sig kontrollere af jalousi og det positive i at vise empati og forståelse – alt sammen indenfor rammerne af et parforhold, som afhænger af, at disse faktorer opfyldes, og alt sammen henvendt til den kvindelige læser. Artiklerne synes at basere sig på antagelser, som de har tilfælles med de amerikanske teoretikere. Eksempelvis antagelsen om at kvinders seksualitet hører til i parforholdet, men

Figur 2. Det himmelvendte blik og den domesticerede mand. Eksempler på kategori 2

Kilde: *TK* nr. 4 & 3/2004

også at kvinder skal undervises i, hvordan de holder på en mand, og at singlers sexliv er mindre attraktivt – hvis ikke direkte uønskeligt og latterligt – end sex i et heteroseksuelt parforhold. Subjekt/objekt-rollerne går igen fra de amerikanske teoretikere i disse artikler, ligesom de stereotype kønsroller understreges.

I "Sex in Public" argumenterer Lauren Berlant og Michael Warner (1998) for, at heteroseksuel dominans i den vestlige kultur (re)produceres gennem institutioner som eksempelvis ægteskab og juridisk lovgivning. Placeringen af kvinder i parforhold i *Tidens Kvinder* bringer altså samtidig kvinderne og deres domesticerede seksualitet frem i offentligheden. Parforholdet er en institution for intimitet, hvoraf sex er den mest intime del. Artiklerne passer derfor ind i kategori 1 og 2, når man ser parforholdet og sex som en del af en heteronormativitet. Også i Kathrine V. Andersen og Anette S. Perthous (2000) diskussion af Berit von der Lippe's analyse af reklamernes betydning gøres det klart, at på trods af at der sker forandringer i forholdet mellem kønnene, genkender kvinder og mænd stadig sig selv i de stereotype konstruktioner i reklamernes repræsentationer. Spørgsmålet er, som Andersen og Perthou også bemærker, hvorvidt kulturen er så statisk som Lippe antager, eller om seksuel repræsentation ændrer sig med og i kulturen. Den pornografiske kvindelige repræsentation kunne dog tyde på en vis fastholdelse.

Arketyper eller spejlsal

I kategori 3 er det udtrykket i og gennem kroppen, som er omdrejningspunktet for artiklerne. I artiklerne, som falder i denne kategori hænger sindet og kroppen sammen, men indgangen til sindet går gennem kroppen og dens smerte, udsmykning eller liderlighed. Artiklerne forsøger at argumentere for, at denne sammenhæng er et udtryk for, at kroppen er Natur, som befinder sig i en rendyrket ur-tilstand. Eksempler som:

Pludselig oplever vi vor elskede som for eksempel et legende dyr eller en selvsikker heks. Psykologen Jung ville sikkert sige, at det, der sker, er, vi forsvinder ind i det ubevidste og forbinder os med forskellige arketyper. Fakir Musafar giver ham fuldstændig ret og kalder det ganske enkelt magi (TK nr. 3)

viser dette. Feminismen tillægger ikke det kvindelige ubevidste en Jungiansk fortolkning. Derimod er mange af de franske feminister inspireret af Lacan og dermed Freud. Men artiklerne handler i høj grad om at transcendere kroppen og smerten. Ifølge Rosi Braidottis definition på de franske feministers brug

af kroppen, er den hverken essentielt biologisk eller essentielt social, men indgang og udgang til verdens – og seksualitetens – oplevelser og erfaringer. I artiklerne beskrives kroppen blandt andet med vendinger som:

Når man ændrer kroppen, ændrer man sindet (TK nr. 3)

Det er vigtigt at hengive sig, at lege med kroppen og rejse i sindet (TK nr. 1)

Braidotti er en del af en fransk tradition, som tillægger det feminine og det kvindelige betydning. Til forskel fra de amerikanske teoretikere, som ofte er politisk baseret, er den franske tradition løs og egentlig udefinerbar. En stor del af teoretikerne indenfor denne tradition er slet ikke teoretikere, men

Figur 3. Eksempel paa kategori 3, hvor leg, fantasi, smerte og nydelse er central

Kilde: TK, 2004

kunstnere, og få kan ikke gøre det ud for hele den mangfoldige gruppe af franske, feministiske, kvindelige teoretikere med hver deres syn på verden, feminismen og teorier. Her gør jeg alligevel et forsøg på at samle fællestrækkene under samme hat for at vise en form for gennemgående feministisk syn, som i høj grad handler om teorien om *écriture féminine*, og som har stor indflydelse på kategori 3 og 4.

Écriture féminine er en skrivestil og teori, som handler om at repræsentere kvinden og kvindelig seksualitet i en maskuliniseret verdensorden. Ofte bliver skrivestilen tilskrevet den franske forfatter og poet Héléne Cixous, samt filosofen og psykoanalytikeren Luce Irigaray. Men også ældre tekster af eksempelvis Colette og britiske Virginia Woolf er blevet nævnt som eksempler på *écriture féminine* (Guild [ed. Wright], 1992: 75). Ingen af de franske teoretikere og forfattere bruger selv termen om deres eget arbejde. *Écriture féminine* er en feminin arbejds- og skrive *proces*, som mobiliseres gennem "det feminine" (Braidotti, 1991. Guild, 1992), men spørgsmålet, om hvad "det feminine" så er, har forskellige forklaringer⁵.

Fantasiens og forbindelsen med det ubevidste og imaginære er et andet kendetegn for den franske teori, som her dukker op i artiklerne i større eller mindre grad.

Klubben er på en gang uvirkelig og så særdeles virkelig (TK nr. 5)

Det er en stor kontrast til vores daglige liv, som er meget struktureret. Her er det som at træde ind i en film – (TK nr. 5)

Brugen af fantasien som et spændingsfelt til virkeligheden genkendes som nævnt i Butlers (2000) teori, men også i Irigarays spændingsfelt mellem kvinden, som ikke er én (1977).

Det centrale i Irigarays teori er, at den kvindelige lyst eller seksualitet – det som med et fransk ord kaldes *jouissance* – ikke kan repræsenteres uden for patriarkatet og den maskuline dominans. Mænd har så at sige sat sig på, hvordan kvinders seksualitet udmønter sig. Og ifølge mændene udmønter denne kvindelige seksualitet sig som kompliment til den maskuline, falloscentrerede seksualitet. Den maskuline seksualitet er enten optaget af rivalisering (hvem har den største etc.) eller af at trænge ind i og nå tilbage til den livmoder, de kom fra (Irigaray, 1985 [1977]: 25).

For at repræsentere den kvindelige seksualitet bruger Irigaray i stedet billedet af de to (køns)læber, som konstant rører hinanden. Med argumentationen forankret i den anatomiske forskel på mænd og kvinders genitalier, mener Irigaray, at kvinder ikke

er én – sådan som den maskuline logiske tankegang foretrækker. Kvinder er mindst to hele tiden. "She is neither one nor two. Rigorously speaking, she cannot be identified either as one person, or as two" (Ibid., 26). I modsætning til den mandlige tilfredsstillelse behøver kvinden ikke hjælp – i form af hånd, vagina eller andre apparater – til at nå tilfredsstillelse. Hun rører konstant sig selv (Ibid., 24) og indeholder derfor en tilfredsstillelse i sig selv. Kvinders seksualitet er altså pluralistisk, og kvinder har sexorganer mere eller mindre over det hele (Ibid., 28). Dette medfører tre ting: At kvinders seksualitet er meget anderledes end mænds og den mandlige repræsentations; at den kvindelige seksualitet ikke kan nå fuld udfoldelse inden for patriarkatet; og at kvinder derfor må søge et andet sprog eller udtryksform. Men hvordan kan en sådan udtryksform realiseres udenfor kultur og sociale vaner og traditioner? Irigaray har to forslag: ved hjælp af kvindelig genealogi, som skal synliggøre den kvindelige pendant til den maskuline fortælling om og i verden. Den anden måde, hvorpå det kvindelige udtryk kan realiseres er gennem *mimesis* – en bevidst mimen af de dualistiske stereotyper.

Fantasiens gør det muligt at være til stede to steder samtidig. Kategori 3 vækker genklang til Lordes definition på erotik og seksualitet, som den blev skitseret i indledningen. Kvinder har direkte forbindelse med større kræfter og ubevidste menneskelige lag. Det ubevidstes kraft og legen med rollefordelingerne i seksuelle forhold er hierarkiske stereotyper, som bruges aktivt og bevidst. I *Tidens Kvinder* er der endvidere i nogle tilfælde tale om en mands oplevelse af disse stereotyper (TK nr. 1,3,6). Disse forskydninger af stereotypen, hvor de bruges bevidst og ændres en smule i kraft af eksempelvis kønnet, gør dem til *mimesis* (Irigaray, 1977).

Glimt i øjet og mælk i brysterne

Artiklerne i kategori 4, beskriver også en form for *écriture féminine*, hvis *écriture* tages for at være skrift eller tekst i bred forstand. Altså, for at være et (kunstnerisk) *udtryk* i det hele taget. De gør som Cixous; udtrykker den kvindelige seksualitets mange facetter og roller gennem den signifikante kvindelige krop. I "The Laugh of the Medusa" sætter Cixous (1976) lighedstegn mellem teksten og (kvinde)kroppen. Hendes tekst har to mål (1976: 875): At ødelægge eller dekonstruere den fallogocentriske⁶ orden, som produceres og vedligeholdes blandt andet gennem maskulin tekst – det være sig alt fra litteratur til lovttekster og akademiske tekster. Men også andre kulturelle udtryk, da kulturen i sig

selv er maskulin. Den fallogocentriske orden er for Cixous kulturen, som igen er lig med det Lacanske begreb *the Symbolic*, – den kulturelle orden, som barnet indskrives i gennem sproget. Det andet mål hun opstiller i ”The Laugh of the Medusa” er at forudsæ, det som ikke kan forudsæes, det uventede. Det vil sige, at hun varsler et brud med det fallogocentriske system båret af feminin skrivning gennem kroppen. Hun opfordrer kvinder til at gribe den ikke-falliske pen og lade sig flyde over med den kreativitet, som de besidder i kraft af deres undertrykkelse og deres egenskaber som kvinder (Ibid., 876). Cixous bruger ord som krop, tekst og kvindelig seksualitet mere eller mindre synonymt. Teksten ses som en form for udledning af erotisk energi, som kommer fra hele kroppen og ikke er centreret omkring kønsdelene som hos mænd (jf. den falliske pen og den historiske dominans af mandlige skriftlærde). Som Lorde ser Cixous erotik som en kvindelig kraft.

“Write your self. Your body must be heard. Only then will the immense ressources of the unconscious spring forth” (Ibid., 880), skriver Cixous og afslører dermed også en forventning om, at kvinden står nærmere det ubevidste i Freudsk forstand og det imaginære i Lacansk forstand. Kvinden er simpelthen mere krop (Ibid., 886). Også i det talte sprog er kroppen en vigtig mediator, for hun har ingen store mure opbygget, som kan skærme mellem hendes følelser og indre, sådan som mænd har det (Ibid., 881). I det hele taget handler ”The Laugh of the Medusa” om at sammensmelte, mere end at nedbryde, dualismen, som det fallogocentriske samfund er bygget på.

I *Tidens Kvinder* er der tale om artikler, som handler om kvindelige kunstneriske udtryk, såsom cd udgivelser eller en anmeldelse af en fotoudstilling af, med og for kvinder (TK nr.2). Sådan en artikel er ”Kvindens Erotik – som de selv ser den”, som indleder med at nedbryde den almindelige dualistisk myte:

‘Mænd tænder på at se og kvinder på at blive set’, fortæller myten, men kvinderne bag fotoudstillingen ‘Making Eyes’ returnerer blikket, leger med kønsrollerne og giver et provokerende bud på, hvad erotik er, og hvordan den udfolder sig (TK nr. 2)

Anmeldelsen gennemgår de forskellige bidrag til udstillingen. De er vidt forskellige – ligesom kvinders seksualitet. Et stort billede fra udstillingen er placeret midt på opslaget (Fig. 4). Det viser en gravid kvinde, som onanerer, mens ammemælken flyder ned over hendes bryster og mave. Billedet refe-

rerer næsten til Cixous’ understregning af den kvindelige krops vigtighed i kunstneriske udtryk: ”she writes in white ink” (Cixous, 1976: 881). Her er det i særdeleshed den kønnede krop, som er i fokus. Men det er ikke altid tilfældet, at kroppens køn spiller en så stor rolle for den kvindelige seksualitet i denne multiseksuelle kategori. Et eksempel på det er artiklen om forfatteren Melissa Panarello. Hun har skrevet en bog om sine seksuelle udsejler, fra da hun var 16 år gammel og interviewes nu af *Tidens Kvinder*. Panarello er kvinde, og hun udtrykker sig kunstnerisk om og med sin seksualitet, men hendes fortolkning af sin egen seksualitet er ikke pluralistisk eller feminin med udgangspunkt i sin kvindelige krop. Tværtimod.

- Jeg tror ikke, at der er en forskel på kvinder og mænds seksualitet. Vi har de samme længsler og behov. En kvinde kan sagtens have et fysisk behov for bare at bolle med en skøn fyr uden at det skal føre til andet end det. Den der med at mænd har et ‘fysisk pres’, køber jeg ikke. Jeg tror, vi er meget ens. Men det er tabu for en kvinde at være seksuel. Det mærker jeg tæt inde på kroppen. (TK nr. 4)

Er Panarellos arbejde pornografi? Den franske teoris porøsitet og ustabilitet og kategorierne 3 og 4 gør det fristende at gøre som Cixous: sammensmelte kategorierne ”maskulin” og ”feminin”. På den måde er en af Cixous’ og *écriture feminine*’s mål nået.

Porno og erotik – revisited

Matricens fire ruder er altså repræsenteret på *Tidens Kvinders* sider, men bladets artikler fordeler sig ikke ligeligt og – forudsigeligt nok – heller ikke helt så skarpskåret, som en skematisk matricen lægger op til. Jeg har i alt læst 61 artikler fordelt over 6 blade produceret af *Tidens Kvinder* i 2004. Fordelingen af artiklerne indenfor de fire skitserede kategorier + den ekstra kategori, som kan siges at spænde over både kategori 1 og 2, ser sådan her ud:

Tabel 2.

Kategori +:	Kategori 1: 39,3%	Kategori 3: 11,4%
8,1%	Kategori 2: 32,7%	Kategori 4: 6,5%

Tabel 2 viser med al ønskelig tydelighed den overvældende overvægt af repræsentation inden for kategori 1 og 2+ med sammenlagt 80,1% af alle artiklerne⁷. Seksuel repræsentation synes at forblive ma-

Figur 4. Billede fra udstillingen "Making Eyes" og eksempel på kategori 4.

Kilde: TK nr. 2/2004.

skulin og pornografisk – selv når den er møntet på kvinder. I *Tidens Kvinder* kan den kvindelige læser overtage det maskuline blik gennem kvindelige øjne (Mulvey) – manden kan her indtage objektets (det feminine) plads eller ej (Dyer, Butler) – eller hun kan identificere sig med det feminine objekts plads (Doane). Pornografi er måske ikke alene for mænd, men repræsentationen forbliver maskulin, idet dualismens hierarki består. Den kvindelige seksualitet indgår i den vestlige kulturs institutionelle struktur, som i en feministisk kontekst per definition er maskulin og heteroseksuel. For *Tidens Kvinder* er denne institutionelle struktur endvidere et journalistisk felt, som udspringer af og kontinuerligt (re) producerer kulturen og dermed også i sagens natur er maskulin.

Den pornografiske repræsentation for kvinder i kategori 2, som *Tidens Kvinder* med 32,7% af artiklerne gør brug af, kunne tyde på at journalisterne og redaktionen bag giver Bordo og Dyer ret i, at seksuel adfærd – såsom at se og blive set på eller være seksuelt aggressiv og passiv – er tillært og kan ændres. Et kvalitativt interview med *Tidens Kvinders* redaktion ville kunne besvare, hvorvidt det er et bevidst valg og vinkel.

Overrepræsentationen af kategori 1, 2 og + betyder, at repræsentation i kategori 3 og 4, hvor hierarkier kun repræsenteres som en del af fantasien eller som leg, og hvor kreativitet er i højsædet, ikke er repræsenteret i lige så stor udstrækning. Det må igen betyde at rollen, hvor kvinden er kreativ og udforskende på en klassisk dualistisk feminin måde – en erotisk måde – ikke anses for vigtig i en repræsen-

tation af kvindelig seksualitet. Konklusionen på denne undersøgelse er derfor, at seksualiteten repræsenteres af *Tidens Kvinder* indenfor en maskulin, pornografisk diskurs – uanset afsender og modtagers køn. *Tidens Kvinder* er et maskulint glimt i kvindelige øjne. Eller sagt på en anden måde; repræsentationen er måske nok pornografisk i et magasin for kvinder, men pornografiens udtryk er stadig maskulin med dertilhørende magtstrukturer og subjekt/objekt positioner.

Efterspil

Overvægten af den pornografiske repræsentation i kategori 1 og 2 ser jeg ikke som ensbetydende med at al seksuel repræsentation af kvinder er pornografisk i undertrykkende forstand. Derimod viser min læsning, at der er spillerum i magtpositionerne hvad angår biologiske mænd og kvinder. Men *subjektrollen* forbliver maskulin og *objektrollen* feminin. Kun i forbindelse med kategori 3 og 4 – og dermed i de grader af repræsentationen, som kunne kaldes erotiske – bliver rollerne udvisket og det feminine kommer frem. Og med magtpositionerne er vi tilbage til Audre Lordes påstand om, at det erotiske

besidder en magt, som kvinder skal få øjnene op for igen (Lorde, 2000).

Det synes evident, at der ligger et uopdyrket magasin-land i denne erotiske repræsentation, som tidligere alene har været forbeholdt kunstnerisk – og boglig form. Men i forbindelse med debatten om pornificeringen af det offentlige rum er det måske mere interessant at vende tilbage til Lorde. Lorde skrev, at kvinder har vendt det erotiske ryggen, fordi det er blevet misbrugt og misforstået som pornografi. Måske er en journalistisk repræsentation af kvindelig seksualitet i erotisk form svaret på den overvældende pornificering af det offentlige rum. Pornificeringen er gennemsyrende i samfundet i dag, men alternativet har tidligere alene været forbud eller regulering af den kendte pornografi. Mig bekendt, er der ikke gjort forsøg på at skabe en alternativ repræsentation, som måske kunne fungere som modvægt til den maskuline seksuelle repræsentation.

Kunne man forestille sig, at det misbrugte ord ”erotik” kunne blive rensset for pornografiske og patriarkalske under- og overtoner i Lorde’sk forstand, og blive taget til nåde af dansk journalistik? Hvorfor ikke opgradere erotikken frem for at slå pornografien oveni hovedet?

Noter

1. Den dualistiske orden tillægger det maskuline/feminine med henholdsvis kvaliteterne lys/mørke, rationel/irrationel, fornuft/følelse, subjekt/objekt, aktiv/passiv etc. For mere om dette emne se blandt andre Genevieve Lloyd, 1984.
2. Artiklerne er udvalgt efter længde. Således er der her tale om artikler af minimum to sider inklusiv billeder. Artikler, som er stykket sammen af noter og notestof, er ikke medtaget. Noveller og fiktivt stof er heller ikke medtaget. Ligesom portrætter af kendte samt quizzes er udeladt af analysen for at få et klarere journalistisk empirisk område.
3. *Tidens Kvinder* vil i henvisninger angives som *TK*.
4. En Freudiansk antagelse om voyeurisme/ekshibitionisme, som henholdsvis maskulint/feminint karaktertræk.
5. For Fougue, som følger Lacan, står det feminine udenfor repræsentationen, *the symbolic*. Den præsymbolske position stiller det feminine i stærkere relation til det *imaginary*, eller i Freudiansk forstand *det ubevidste*. For Kristeva tilhører kvinden *the semiotic*, som står i modsætning til *the Symbolic*, og som samtidig defineres af Moderskabet og mor/barn relationen. På den måde bliver *the semiotic* prototy-

pen på negationen af den falliske *symbolic* – når man følger den dualistiske vestlige tankegang. Begge kan siges at bygge deres teorier på den dualistiske position mellem det maskuline og det feminine. For en gennemgang af de franske teoretikers forhold til det feminine – se blandt andre Braidotti, 1991 og Burke, 1985 [1980] ed. Jardine og Eisenstein.

6. Fallogocentrisk er en sammensmeltning af ordene ”fallogocentrisk” og ”logocentrisk”. Ordet er specifikt for den franske teori, hvor det bruges til at karakterisere det patriarkalske samfund.
7. Det sidste knap 2,5% dækker over artikler, som falder i flere kategorier samtidig.

Litteratur

- Benjamin, Jessica (1985) “Bonds of Love: Rational Violence and Erotic Domination”, in Eisenstein, Hester & Jardine, Alice (eds.) *The Future of Difference*. New Brunswick, N.J.: Rutgers Univ. Press (Tidligere publiceret i *Feminist Studies*, forår 1980).
- Berlant, Lauren & Warner, Michael (1998) “Sex in Public”, *Critical Inquiry* vol. 24, No. 2. p. 547-567.
- Bordo, Susan (2000) [1999] *Mandekroppen*. København: Tiderne Skifter.

- Butler, Judith (1997) *Excitable Speech. A Politics of the Performative*. N.Y./London: Routledge.
- Butler, Judith (2000) "The Force of Fantasy", in Drucilla Cornell: *Feminism and Pornography*. Oxford: Oxford University Press.
- Cixous, Hélène (1976) "The Laugh of the Medusa", i *Signs: Journal of Women in Culture and Society* sommer, vol. 1, no. 4 (University of Chicago).
- Doane, Mary Ann (1992) "Film and the Masquerade: Theorizing the Female Spectator", in John Caughie & Annette Kuhn (eds.) *The Sexual Subject. A Screen Reader on Sexuality*. London/N.Y.: Routledge.
- Dwokin, Andrea (2000) "Against the Male Flood", in Drucilla Cornell: *Feminism and Pornography*. Oxford: Oxford University Press.
- Dyer, Richard (1992) "Don't look now: the male pin-up", in John Caughie & Annette Kuhn (eds.) *The Sexual Subject. A Screen Reader on Sexuality*. London/N.Y.: Routledge.
- Freud, Sigmund (1973) *New Introductory Lectures on Psychoanalysis. Lecture 3: Femininity* Harmondsworth: Penguin Books.
- Graugaard, Christian (2002) "Pornokøbing t/r", i Monica Krog-Meyer (red.) *Patter, Pik og Penge* København: Rosinante.
- Irigaray, Luce (1985a) [1974] *Speculum of the Other Woman*. Ithaca: Cornell University Press. (oversat fra fransk af Gillian C. Gill)
- Irigaray, Luce (1985) [1977] *The Sex Which Is Not One*. Ithaca: Cornell University Press (oversat fra fransk af Catherine Porter).
- Ives, Kelly (1996) *Cixous, Irigaray, Kristeva. The Jouissance of French Feminism*. Kidderminster: Crescent Moon.
- Jensen, Robert & Gail Dines (1998) *The Content of Mass-Marketed Pornography*. New York: Routledge.
- Lloyd, Genevieve (1984) *The Man of Reason. 'Male' and 'Female' in Western Philosophy*. London: Methuen.
- Lorde, Audre (2000) [1978] Uses of the Erotic. The Erotic as Power", in Drucilla Cornell: *Feminism and Pornography*. Oxford: Oxford University Press.
- Mulvey, Laura (1989) "Afterthoughts on 'Visual Pleasure and Narrative Cinema' inspired by King Vidor's *Duel in the Sun* (1946)" in Mulvey, Laura: *Visual and Other Pleasures*. Basingstoke: Macmillan.
- Sørensen, Annette Dina (2003) "Porn Chic" i Bibi Hølge-Hazelton (red.) *Perspektiver på ungdom og krop*. Roskilde: Center for Ungdomsforskning; Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Thielst, Peter (2002) "Den Tavse Støj af Sex", i Monica Krog-Meyer (red.) *Patter, Pik og Penge* København: Rosinante.
- Whelehan, Imelda (1995) *Modern Feminist Thought. From the Second Wave to 'Post-Feminism'*. Edinburg: Edinburg University Press.
- Whitford, Margaret (1991) *Luce Irigaray. Philosophy in the Feminine*. London: Routledge.
- Wright, Elizabeth (1992) (ed.) *Feminism and Psychoanalysis. A Critical Dictionary*. Cambridge: Blackwell.